

проектах. Діалогічність стає засобом емоційного впливу, способом розкриття тем любові, історичної пам'яті, національної ідентичності. В академічному середовищі дуєт активно використовується у педагогічному процесі, формуючи навички ансамблевого слуху, інтонаційної точності, дихальної координації та художньої взаємодії.

Особливістю української дуєтної традиції є її комунікативна природа. Дуєт передбачає не лише технічну узгодженість голосів, а й глибоку емоційну співучасть, здатність до взаємного слухання та співпереживання. У цьому сенсі дуєт можна розглядати як модель культурного діалогу, що відображає історичну схильність української музичної культури до колективного співу й спільного творчого акту.

Отже, дуєти в українській вокальній традиції є багатовимірним явищем, яке поєднує народнопісенні витоки, академічну композиторську інтерпретацію та сучасні стильові пошуки. Вони репрезентують не лише жанрову форму, а й особливий тип художнього мислення, заснований на принципі діалогу, співзвучності та творчої взаємодії. Через дуєт розкривається одна з ключових рис української музичної культури – прагнення до гармонійного поєднання індивідуального й колективного начал, що забезпечує безперервність традиції та її відкритість до нових інтерпретацій. Його вивчення та практичне освоєння сприяє поглибленню розуміння специфіки вокального ансамблю, розвитку виконавської культури та формуванню професійних компетентностей сучасного вокаліста. У цьому контексті дослідження українського вокального дуєту відкриває перспективи для подальшого осмислення ансамблевих форм у національній музичній традиції.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.42>

Тетяна Каплун
м. Одеса, Україна
e-mail: kapluntatiana17@gmail.com
Марія Співак
м. Одеса, Україна
e-mail: spivakmari92@gmail.com

СЦЕНІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

Анотація. У сучасному музично-театральному мистецтві України дедалі більшого значення набувають імпровізаційні практики, що сприяють формуванню нових моделей взаємодії між музикою, сценічною дією та акторською інтерпретацією. Сценічна імпровізація дозволяє розширювати можливості акторської експресії, підсилює емоційну достовірність виконання та створює простір для творчої свободи. У тезах розглядається

роль імпровізації у сучасних українських музично-театральних постановках та її потенціал у контексті інтеграції українського мистецтва у світовий культурний простір.

Ключові слова: сценічна імпровізація, музично-театральне мистецтво, театральний перформанс, акторська експресія, культурна інтеграція.

Abstract. In modern Ukrainian musical and theatrical art, improvisational practices are becoming increasingly important, contributing to the formation of new models of interaction between music, stage action and acting interpretation. Stage improvisation allows you to expand the possibilities of acting expression, enhances the emotional authenticity of performance and creates space for creative freedom. The theses consider the role of improvisation in modern Ukrainian musical and theatrical productions and its potential in the context of the integration of Ukrainian art into the world cultural space.

Keywords: stage improvisation, musical and theatrical art, theatrical performance, acting expression, cultural integration.

Сучасний театральний процес характеризується активним пошуком нових форм сценічної виразності та взаємодії між різними видами мистецтва. Особливої актуальності набуває поєднання музики, драматичної дії та акторської імпровізації, що дозволяє створювати більш динамічні та емоційно насичені сценічні форми.

У сучасному українському музично-театральному мистецтві імпровізація виступає важливим елементом творчого процесу. Вона дозволяє акторам і музикантам реагувати на сценічну ситуацію в реальному часі, формуючи живий сценічний простір. Подібні практики відповідають сучасним тенденціям розвитку світового театру, де значна увага приділяється перформативності, відкритості творчого процесу та міждисциплінарності (Sawyer, 2006).

Метою дослідження є аналіз ролі сценічної імпровізації у сучасному українському музично-театральному мистецтві та визначення її значення для інтеграції українських постановок у глобальний культурний простір.

Об'єкт дослідження — сучасні музично-театральні постановки в Україні.

Предмет дослідження — сценічна імпровізація як засіб акторської експресії та творчої взаємодії музики і сценічної дії.

Теоретичний аналіз наукової літератури — для вивчення наукових підходів до проблеми творчості, імпровізації та сценічної взаємодії у музично-театральному мистецтві (Sawyer, 2006).

Спостереження — аналіз відеозаписів сучасних українських музично-театральних постановок з метою виявлення проявів імпровізаційних елементів у сценічній дії.

Аналіз сценічних матеріалів — дослідження фрагментів вистав, мюзиклів та перформансів для визначення особливостей взаємодії музики та акторської гри.

Порівняльний аналіз — зіставлення різних театральних практик з метою визначення тенденцій використання імпровізації у сучасному музично-театральному мистецтві.

Результати дослідження свідчать, що імпровізаційні практики є важливим компонентом сучасного музично-театрального процесу. Вони сприяють формуванню більш гнучкої моделі сценічної взаємодії, де музика і дія розвиваються у тісному взаємозв'язку.

У сучасних українських постановках можна спостерігати використання імпровізаційних елементів, що підсилюють емоційну виразність та індивідуальність акторської інтерпретації. Подібні тенденції простежуються у постановках музичних вистав та мюзиклів, де актори активно взаємодіють з музикантами та сценічним простором.

Імпровізаційні елементи також присутні у сучасних музичних постановках і сценічних версіях рок-опери «Jesus Christ Superstar», де акторська інтерпретація часто передбачає варіативність виконання та індивідуальні сценічні рішення.

Отже, сценічна імпровізація є важливим елементом сучасного українського музично-театрального мистецтва. Вона сприяє розвитку акторської експресії, формуванню нових моделей взаємодії музики та сценічної дії та відкриває можливості для творчих експериментів.

Використання імпровізаційних практик підвищує потенціал українських театральних постановок у контексті інтеграції у світовий культурний простір, оскільки відповідає актуальним тенденціям розвитку сучасного театру.

Список використаних джерел

1. Berliner, P. F. (1994). *Thinking in jazz: The infinite art of improvisation*. University of Chicago Press.
2. Roesner, D. (2017). *Musicality in theatre: Music as model, method and metaphor in theatre-making*. Routledge.
3. Sawyer, R. K. (2006). *Explaining creativity: The science of human innovation*. Oxford University Press.
4. Закус, І. (2018). Мистецтво імпровізувати. *Українська музика*, 1 (27), 93 – 96.
5. Мирошніченко, В. (2021). Зміст навчання джазової імпровізації майбутнього артиста-вокаліста. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, 6, 75 - 79.
6. Тормахова, В. (2022). Особливості інтерпретації в джазі. *Мистецтвознавчі записки*, 31, 57–63.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.43>

Людмила Василевська-Скупа
м. Вінниця, Україна
ORCID:0000-0002-1989-7175
Олексій Пугач
м. Вінниця, Україна
e-mail: losapugac@gmail.com

ПРИНЦИП НАЦІОНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ЯК ФУНДАМЕНТ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті обґрунтовано сутність принципу національної спрямованості як основи мистецької освіти; визначено роль українського народнописаного мистецтва у вихованні національної свідомості підростаючого покоління; обумовлено психологічні механізми впливу вокальних творів на виховання патріотичних почуттів школярів.

Ключові слова: принцип національної спрямованості, мистецька освіта, національне мистецтво, українське народна пісня, національна свідомість школярів.

Abstract. The article substantiates the essence of the principle of national orientation as the foundation of arts education; identifies the role of Ukrainian folk song art in fostering national consciousness among the younger generation; and examines the psychological mechanisms through which vocal works influence the development of patriotic feelings in schoolchildren.

Keywords: the principle of national orientation, arts education, national art, Ukrainian folk songs, national consciousness among schoolchildren.

В умовах сьогодення розвиток вітчизняної мистецької освіти визначається орієнтацією на фундаментальні духовно-культурні національні цінності та новітні технологічні процеси. Імперативом часу є виховання національної свідомості підростаючого покоління, спроможного зберегти свою соціокультурну та етнічну ідентичність, шанувати свою українську культуру, традиції, мову. Тому в українській школі якісна мистецька освіта має будуватись на міцній опорі – національно - художній основі.

Питання виховання особистості засобами національного мистецтва вивчають українські науковці (С. Горбенко, А. Козир, О. Олексюк, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Отич, А. Шевчук, О. Щолокова та ін.).

На думку О. Отич, в умовах сучасного світу, що все більше глобалізується, з особливою гостротою постає проблема збереження особистістю етнічної та соціокультурної ідентичності, що виступають найважливішими характеристиками людини як представника певного народу і мають виключне значення для становлення й збереження національної індивідуальності самого цього народу та його унікальної культури» [6, с. 119-120]. Тому сучасний вчитель музичного мистецтва має бути не тільки професійним музикантом, а й вихователем, здатним виховувати національно-культурну самосвідомість підростаючого покоління, що має усвідомлювати свою приналежність до

неповторної національної культури як невід'ємної складової загальнолюдської культури.

Основними вимогами до продуктивної діяльності вчителя музичного мистецтва є впровадження принципів, котрі визначають зміст, організаційні форми та методи навчального процесу відповідно до мети і закономірностей мистецької освіти.

Одним з провідних принципів у професійній діяльності вчителя музичного мистецтва є принцип національної спрямованості, що забезпечує становлення духовності школярів на національному ґрунті у соціокультурній відповідності до потреб суспільства. Даний принцип пов'язаний із нагальним завданням формування національної свідомості учнів. Національній спрямованості сприяє досконале вивчення творів вітчизняного музичного мистецтва, які мають величезний потенціал для вдосконалення кращих людських якостей особистості, зокрема через емоційно-почуттєву сферу впливають на виховання патріотичних почуттів особистості, яка має усвідомлювати свою причетність до рідної країни, її національних традицій, неповторної національної культури. Тому «музичне мистецтво, зокрема народнопісенна творчість, інструментальні вітчизняні твори мають особливо важливе виховне значення, адже в них втілено національну ідею свободолобивого українського народу, ідею непереможного добра, перемогу світла та людяності» [3, с.100]. Звідси випливає, що серед конкретних шляхів втілення національних засад у мистецькому навчанні необхідно першочергово надати пріоритетного місця в навчальних програмах художній творчості українських авторів та народнопісенному фольклору.

Реалізація принципу національної спрямованості у практичній діяльності враховує природну, слухову установку на рідну інтонаційну культуру з опорою на національне музичне мислення. Цей принцип виходить із того, що національна основа мистецької освіти є важливою умовою патріотичного виховання школярів, засвоєння ними національної та загальнолюдської культури. «Вивчення культурно-історичного розвитку свого народу, його традицій, міфології, фольклору є важливою умовою реалізації цього принципу до проектування навчально-виховного процесу, спрямованого на формування професійної майстерності. Адже музична культура є національною, якщо вона заснована на звуковому мисленні й інтонаційній будові, які притаманні даному народу» [4, с.121].

Погоджуємось з думкою Г. Падалки, яка наголошує, що «особливого значення в контексті розширеного вивчення надбань національного мистецтва набуває залучення учнів до усвідомленого відтворення національних ознак мистецтва у спробах власної творчої діяльності, а також формування в учнів особливої художньо-естетичної відповідальності за якість виконання і розповсюдження кращих зразків творчості національних композиторів, художників, поетів» [7, с.67].